

Dan Drápal

VÍRA VE ZKOUŠKÁCH

*Výklad
Jakubova
listu*

Dan Drápal

VÍRA VE ZKOUŠKÁCH

Výklad Jakubova listu

Nakladatelství KMS

Praha 2024

© Dan Drápal

Vydalo © Nakladatelství KMS, s. r. o.

Primátorská 41, 180 00 Praha 8

První vydání – 2024

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být bez písemného svolení vydavatele reprodukována nebo šířena v žádné podobě elektronické ani mechanické, včetně fotokopii, nahrávek či zařízení do informačních sítí nebo vyhledávacích systémů. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

Biblické citace, pokud není uvedeno jinak, jsou převzaty z Českého studijního překladu, Nakladatelství KMS, s. r. o., 2009.

Dále byly použity biblické citace z Českého ekumenického překladu, Česká biblická společnost, 2000 (ČEP); Bible, překladu 21. století, Biblion, o. s., 2009 (B21); Bible kralické, podle vydání z r. 1613 (K); Nové Bible kralické, Biblion, 1998 (NBK); Nové smlouvy, překladu KMS, Vydavatelství KMS (1994).

ISBN 978-80-7664-066-5 – tištěná verze

ISBN 978-80-7664-067-2 – PDF verze

OBSAH

Zkratky	5	
Předmluva	7	
Předmluva autora	8	
Úvod:	Autorství	9
	Datování	11
	Kanonicita	11
1. kapitola:	Radost i ve zkouškách	13
2. kapitola:	Mrtvá víra?	39
3. kapitola:	Malý oheň v našich ústech	56
4. kapitola:	Přítelem světa, nebo Boha?	70
5. kapitola:	Modlitba víry	86
Bibliografie		104

ZKRATKY

B21	Bible, překlad 21. století
ČEP	Český ekumenický překlad
K	Bible kralická
KMS	Nová smlouva, překlad KMS
NBK	Nová Bible kralická
NIV	New International Version
NIV SB	New International Version Study Bible ř. řecky, v řečtině
Sír	deuterokanonická kniha Sírachovec
Tób	deuterokanonická kniha Tóbijáš
1Kl	spis apoštolského otce Klementa I. (Klementa Římského) První list Korinťanům (Prima Clementis)
2Kl	Druhý list Klementův

PŘEDMLUVA

Jsem rád, že si Dan Drápal vybral ke svému výkladu právě Jakubovu epištolu. Jak i on sám připomíná, tento list často v dějinách křesťanství nepatřil k nejoblíbenějším. I dnes mají někteří křesťané problém s Jakubovým důrazem na prakticky žitou víru a raději list moc nečtou. Je ale součástí biblického kánonu a já jsem přesvědčen, že každý, kdo jej nečte a nepřemýšlí nad ním, se o mnohé ochuzuje.

Dan přistupuje k výkladu s erudicí zkušeného biblisty. Pečlivě studuje dostupné komentáře a využívá je, ale zároveň jeho výklad není zdaleka jen kompilátem z jiných pramenů. Hlavní částí knihy jsou autorovy vlastní poznámky a postřehy k textu. Je z nich znát láska k Božímu slovu, dlouholeté poctivé studium a touha brát Písmo vážně. Líbí se mi také pisatelova poctivost uznat své limity a přiznat, že něco prostě neví.

Přitom se ale nejedná o žádnou salonní teologii. Dan se nevyhýbá tomu vystavit zrcadlu Písma svůj vlastní život. Z knihy je znát také jeho dlouholetá praxe pastýře a kazatele, při níž usiloval o aplikaci moudrosti Písma v reálném životě reálných lidí. Tak jako bylo kdysi na bankovkách napsáno, že jsou kryté zlatem, tato kniha je kryta desítkami let Danovy pastýřské služby. Kéž z ní přijmete užitek.

Michal Klesnil

*ředitel Nadačního fondu KMS
a Nadačního fondu překladu Bible*

PŘEDMLUVA AUTORA

Na Jakuba jsem kázal několik let – nejprve v Křesťanském společenství Praha – Jih, později v Křesťanských společenstvích Jeseník, Krnov a nakonec i ve Zlatých Horách. Za ta léta jsem shromáždil spoustu poznámek všeho druhu, a tak mě napadlo, že by mohly posloužit jiným, pokud jim dám knižní podobu.

Děkuji Michalu Klesnilovi za pozorné pročtení a podnětné poznámky, z nichž jsem celou řadu do textu zapracoval.

ÚVOD

Jakubův list se řadí mezi sedm tzv. „všeobecných“ neboli „katolických“¹ listů (další jsou 1. a 2. list Petrův, tři listy Janovy a list Judův).

AUTORSTVÍ

Autorem je s největší pravděpodobností Jakub, bratr Páně. Apoštol Pavel ho nazval „sloupem“ církve (Ga 2,9). Jakub předsedal Jeruzalémskému koncilu (Sk 15). V roce 62 byl ukamenován.

V Novém zákoně jsou zmíněni čtyři Jakubové. Apoštol Jakub autorem být nemohl, protože byl popraven již roku 44.² Další dva Jakubové nebyli příliš významní. Míněni jsou Jakub, syn Alfeův, jeden z Dvanácti. Ten je zmiňován pouze v seznamech apoštolů. Možná to byl muž označený v Markovi 15,40 jako „Jakub mladší“. V matoušovské paralele je označen jednoduše jako „Jakub“ (Mt 27,65).³ A pak je zde Jakub, otec Judův. Tento Juda byl někdo jiný než Juda Iškariotský (viz J 14,22). Juda Jakubův je zmíněn v seznamu Dvanácti jednak v Lukáši 6,16, jednak ve Skutcích 1,13. Tentýž muž je u Matouše 10,3 a Marka 3,18 uveden pod jménem Tadeáš.

Nejsilnější je tradice, podle níž je autorem listu Jakub, bratr Páně. Ten – podobně jako další Ježíšovi příbuzní – v Je-

1 Slovo „katolický“ je zde použito ve smyslu „univerzální“, tzn. určený všem křesťanům.

2 Přesto se ve Španělsku po 7. století stalo tradicí považovat Jakuba Zebedeova za autora listu, což bylo ovšem dáno tím, že je tento Jakub patronem Španělska.

3 Stojí za zmínku, že Jakuba Alfeova považoval za autora listu reformátor Jan Kalvín.

žíše zřejmě za jeho pozemského života nevěřil; uvěřil až po vzkříšení. Dle 1. Korintským 15,7 se mu Ježíš zjevil po svém vzkříšení. Jakub se zřejmě postupně stal vedoucím jeruzalémského sboru. Podle 1. Korintským 9,5 se zdá, že byl ženatý.

List byl podle některých sepsán počátkem 60. let, tj. nedlouho před Jakubovou násilnou smrtí. Podle jiných odborníků byl list sepsán ještě před rokem 50, v době, kdy v církvi ještě převažovali křesťané židovského původu. V takovém případě se může jednat o nejstarší novozákonní spis, možná s výjimkou Pavlova listu Galatským.

Erasmus Rotterdamský přišel s hypotézou, že list sepsal někdo jiný, kdo se Jakubem pouze zaštiťoval. Argumentem pro tuto hypotézu je, že autorova řečtina je prý „vytříbená“ a Jakub, bratr Páně, tak vytříbeně psát nemohl. Stejného názoru jsou i mnozí liberální teologové. V takovém případě by mohl být list sepsán až koncem 1. století.

Douglas J. Moo ovšem soudí, že list Jakubův neobsahuje nic, co by Jakub, bratr Páně, nemohl napsat.⁴ Za autora ho považuje i C. S. Keener.⁵ Považuje přitom za pravděpodobné, že využil služeb amanuense⁶.

Osobně se držím tradice.

Jakub, bratr Páně, byl současníky označován jako „Jakub spravedlivý“, protože přísně dodržoval Zákon a stále se modlil.⁷ Těšil se úctě jak křesťanů, tak nekřesťanů. Zmiňuje ho i Josephus Flavius (Starožitnosti XX.9.1), díky němuž známe rok Jakubovy mučednické smrti. O Jakubově smrti obsírně referuje Hegesippos (110–180), nicméně jeho líčení není považováno za historicky věrohodné.

Podle Keenera měl hlavní vinu na Jakubově smrti velkněž Annáš II. Veřejnost proti popravě protestovala tak

4 Moo, *James*, s. 28.

5 Keener, s. 812.

6 Amanuensis je označení písaře, který psal dopisy či jiné dokumenty za někoho jiného. V době Ježíšově to byla běžná praxe.

7 Moo, *James*, s. 20.

silně, že když do Palestiny dorazil nový prokurátor Albinus, zbavil Annáše jeho úřadu.⁸

Označení „bratr Páně“ nepřímo souvisí s pohledem na Marii. Jeroným hlásal, že Jakub a další Ježíšovi „bratři“ byli ve skutečnosti bratranci. Na tuto věc a vůbec na příbuzenské vztahy v Ježíšově rodině panuje celá řada protichůdných názorů; Jeronýmovo tvrzení oslabuje fakt, že slovo *adelphos* („bratr“) je v Novém zákoně užito vždy ve smyslu „pokrevní bratr“. Touto složitou otázkou se ale dále zabývat nebudu, pro samotný výklad Jakubova listu není podstatná.

DATOVÁNÍ

To, kdy byl list Jakubův sepsán, nemá téměř žádný význam pro jeho výklad. Datování ovšem může zajímat ty, kteří by se rádi dopídili odpovědi na otázku, zda Jakub vědomě polemizuje s Pavlem v otázce vztahu víry a skutků, nebo naopak, zda Pavel v listu Římanům reaguje na Jakuba. Ať tak, či onak, na jeruzalémském koncilu, popsaném v 15. kapitole Skutků, si tyto dva muži zřejmě své postoje vyjasnili a dospěli k závěru, že mezi nimi není rozpor.

Douglas James Moo klade vznik listu do let 45–48. Domnívá se, že v listu Jakubově nachází ozvěnu hospodářské krize, které v těchto letech probíhala.⁹

KANONICITA

List Jakubův byl plně uznán za kanonický až ve 4. století. V jiných spisech najdeme nejstarší dochovanou výslovnou zmínku o něm až počátkem 3. století (u Origena).¹⁰ Nicméně list má mnoho společného s jinými biblickými spisy, ze-

8 Viz Josephus, Starožitnosti 20:200–203, dle Keenera, s. 812.

9 Hlad v Judsku, který je zmíněn ve Sk 11,28, dolehl na zemi zřejmě roku 46 (Moo, s. 34).

10 Origenes vedl významnou katechetickou školu v Alexandrii. Byl žákem Klementa Alexandrijského, který prý napsal k Jakubově listu komentář. Žádný takový komentář se ale nedochoval. Origenes považoval Jakubův list za kanonický.

jména s Matoušovým evangeliem a s 1. listem Petrovým. Řadu paralel je možno najít i v *Hermově Pastýři*¹¹. Eusebios Kajsarejský (cca 265–339) považoval Jakubův list za součást Písma, nicméně uvádí, že je považován za „sporný“ (*antilegomenon*). S Jakubem, stejně jako s dalšími všeobecnými listy, měli problémy zejména křesťané v Sýrii a Palestině – např. Theodor z Mopsuestie (cca 350–428) je odmítal všechny. Nicméně list Jakubův byl zařazen do Pešitty, syrského překladu Bible z 5. století.

První zmínky listu Jakubova v západní církvi pocházejí z poloviny 4. století. Důležité bylo, že Jeroným zařadil tento spis do Vulgaty, latinského překladu, který pořídil. Za autora považoval Jakuba, bratra Páně, zmíněného v Galatským 1,19.

Luther tento spis prohlásil za „slaměnou epištolu“ – nelíbilo se mu pojednání o víře a skutcích, které je pojato jinak než u Pavla. Nicméně z kánonu ji nevykloučoval.

V Jakubovi nacházíme mnoho paralel k různým židovským a křesťanským spisům. Jde zejména o 1. list Petruš, *Ježíše Siracha*, *Závěti dvanácti patriarchů*, *Hermova Pastýře* a 1. list Klementův.

¹¹ *Hermův Pastýř*, sepsaný nejspíše v první polovině 2. století, se řadí do sbírky tzv. „Apoštolských otců“. Jde o sbírku sepsanou lidmi, kteří se možná osobně setkali s některým z Ježíšových apoštolů. Dnes existuje již několik překladů této sbírky do češtiny – viz Bibliografie.

RADOST I VE ZKOUŠKÁCH

1,1

Jakub, otrok Boží a Pána Ježíše Krista, *posílá* pozdrav dvanácti kmenům, které *jsou* v rozptýlení.

Formálně je list Jakubův skutečně dopisem. V antice začínaly dopisy jménem autora, pozdravem a jménem adresáta – a přesně tak začíná i Jakub.

Jakub se v hlavičce dopisu označuje za Božího služebníka, nicméně nepíše o sobě, že je apoštol. (Což neznamena, že to o sobě nevěděl.)

Zvláštní je označení adresáta, či spíše adresátů: V Jakubově době se předpokládalo, že deset izraelských kmenů, které byly deportovány Asyřany,¹² někde žije. Ovšem nevědělo se kde.¹³ Jakubův list se k nim nemohl dostat. Možná má označení „dvanácti kmenům, které jsou v rozptýlení“ jednoduše označovat „všechny Izraelity“.

Za diasporu se v oněch dobách označovali Židé žijící mimo Palestinu. Židovská diaspora byla skutečně „rozseta“ (slovo samo znamená „rozptýlení“) po celé římské říši, ba i za jejími hranicemi na východě a severovýchodě.

NIV SB zmiňuje hypotézu, že list byl určen křesťanům židovského původu, kteří se rozprchli z Jeruzaléma po ukamenování Štěpána.

12 Viz 2Kr 17,23. Stalo se tak v letech 722/721 př. n. l.

13 Ve skutečnosti tito Izraelité již zcela splynuli s obyvatelstvem zemí, do nichž byli za vlády asyrského krále Sargona II. přestěhováni. Viz i Moo, s. 31.

Douglas Moo ovšem tvrdí, že Nový zákon používá slovo *diaspora* vždy metaforicky, jako označení křesťanů, kteří žijí zde na zemi, ale jejich občanství je v nebesích.¹⁴

Ježíš Kristus je v listu Jakubově zmíněn pouze dvakrát – jednou zde a podruhé ve 2,1.

1,2

Pokládejte za velikou (_ř.: veškerou) radost, moji bratři, když upadnete do rozličných pokušení (_nebo: zkoušek).

Oslovení „bratři“ nebo „milovaní bratři“ použije Jakub ve svém listu celkem patnáctkrát. Toto oslovení zpravidla uvozuje určitý oddílek Jakubova listu, tj. plní podobnou funkci jako náš odstavec (klasická řečtina ani hebrejšтина neznaly interpunkci v našem slova smyslu, nicméně některé literární prvky dokázaly vyjádřit). Oslovení „bratři“ však má svůj význam. Mimo jiné naznačuje, že list je určen křesťanům, nikoli lidem mimo církev.

Obratu „velikou/veškerou“ radost lze rozumět ve smyslu „největší radost“, nebo tak, že v dané situaci nemáme mít jinou emoci. První porozumění je dle mínění mnohých, včetně mého, pravděpodobnější.

Jakub neztrácí čas nějakou „omáčkou“ a jde rovnou k věci. Nastoluje otázku pokušení (či zkoušek). Nevíme, proč začíná právě tímto tématem. List byl adresován vlastně všem křesťanům. Měl Jakub na mysli nějaké konkrétní zkoušky, kterými procházeli konkrétní lidé? Nevíme. Zřejmě to není důležité. Není ale pochyb o tom, že se zkouškami či pokušeními se potýkají snad všichni křesťané všech dob.

¹⁴ Moo, s. 32.

Napsal jsem, že není zřejmé, proč Jakub začíná právě tématem pokušení. Nicméně na něco z toho můžeme usoudit: Jakub (a Duch svatý) chce, abychom se zkouškami *počítali*. O zkouškách mluvil sám Pán Ježíš: „*Ve světě máte soužení*.“ (J 16,33) Pavel varuje: Do Božího království musíme vejít skrze mnohá soužení (srv. Sk 14,22). Považuji to za obzvlášť důležité v dnešní době, kdy lidé mnohdy kážou evangelium přizpůsobené tomuto světu: „Ježíš ti pomůže, jen věř, všechny tvé problémy se vyřeší.“ Ano, všechny se vyřeší, ovšem ne hned a ne bezbolestně. A řekněme si upřímně, že některé se na této straně nebes nevyřeší vůbec. Potenciálním konvertitům bychom to neměli zastírat.

Pokud se však spojíme s Kristem, nakonec se dostaneme do stavu, kdy bude každá slza setřena, každá otázka zodpovězena, každý problém beze zbytku vyřešen.

Máme-li pochopit Jakubův list, potřebujeme vědět, že řečtina má jediné slovo – *peirasmos* – jak pro zkoušky, tak pro pokušení. V tom je řečtina chudší než většina indoevropských jazyků.¹⁵ Má jedno slovo pro dva významy:

Když někomu voda odnese dům nebo vítr střechu, můžeme říct, že majitele potkala zkouška, ale jistě bychom neřekli, že ho potkalo pokušení. Když někdo vidí na stole otevířenou bonboniéru, může to pro něj být pokušení, ale asi bychom to nenazvali zkouškou.

Wiersbe soudí, že zkoušky (angl. *trials*) přicházejí zvenčí, kdežto pokušení (angl. *temptations*) přicházejí zevnitř.

Proto nezbyvá než slovo *peirasmos* překládat podle kontextu. Například v 1Pt 4,12 je zkouškou zřejmě pronásledování, zatímco v 1Tm 6,9 se mluví o pokušení, kterým je snaha zbohatnout. Mt 26,41 je místem, kde může jít o oba tyto významy.

15 Angličtina má *trial* a *temptation*, němčina *Prüfung* a *Versuchung*, francouzština *épreuve* a *tentation* atd. Latina je tak trochu na půl cesty. Na tomto místě má slovo *tentatio* (nebo *temptatio*), což je spíše pokušení; pro zkoušku se používá spíše slovo *tentamen* (nebo *temptamen*), což je spíše zkouška. Jak je patrné, obě slova jsou z jednoho kořene.

Toto slovo nacházíme i v Modlitbě Páně: „Neuveď nás v pokušení.“ Mohli bychom zvolit jiný překlad: „Nedopust' na nás zkoušku.“

A zde si můžeme všimnout určitého napětí. Modlíme se – mnozí z nás denně – „Neuveď nás v pokušení“, a přitom nás Jakub vyzývá, abychom měli ze zkoušek (či pokušení) radost, dokonce velikou radost. Jak to jde dohromady?

Rozumím tomu tak, že nemáme zkoušky *vyhledávat*. Pokud se ale přesto v situaci zkoušky (či pokušení) ocitneme, nemusíme si zoufat. Pokud jsme si zkoušku sami nevybrali, ona v nás může vypůsobit něco dobrého. Neznamená to, že Bůh odmítl vyslyšet naši prosbu, aby nás zkouška nepotkala. Na jiném místě Písma nám Bůh dává zaslíbení, že nás nepotká zkouška, kterou bychom nemohli vydržet: *„Nepotkala vás zkouška nad lidské síly. Bůh je věrný: nedopustí, abyste byli podrobeni zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví i východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát.“* (1K 10,13 ČEP)

O tom, k čemu jsou zkoušky dobré, mluví následující verše.

1,3

Víte, že zkoušení vaší víry působí vytrvalost.

Každý, kdo chce dosáhnout něčeho podstatného a hodnotného, potřebuje vytrvalost.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Víra ve zkouškách.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.